

2. Anmärkningar om de former af *Triticum*, som förekomma i Norden, af L. L. Læstadius.

Aflidne Professor Wahlenberg antog i sin Flora Lapponica en form af *Triticum*, hvilken han då ansåg vara *Triticum caninum*; men sedermera upptog han i Flora Svecica samma form såsom en varietet af *Triticum repens*; men de Botanister, som sedermera hafva besökt Lappmarkerna, äro dock af den öfvertygelsen, att den är verkligen *Triticum caninum*. Denna olikhet i om-dömet om en och samma växt är redan i sig sjelf märkvärdig, och förtjenar därför närmare undersökas. Formerna af *Triticum repens* äro i-ekonomiskt hänseende mera skadliga än nyttiga, och förtjena därför en särskilt uppmärksamhet af vetenskapsmannen och jordbrukaren. Rätta anledningen, hvarföre Prof. Wahlenberg ansåg sin i Flora Lapponica upptagna *Triticum caninum* vara en variation af *Triticum repens*, tyckes vara den, att *Trit. caninum* i Norden har mycket kort krypande rot, hvilket kan vara en följd af klimatet; hvaremot roten af *Trit. caninum* i medlersta Sverige, t. ex. vid Upsala, är nästan knölig, och kan der kallas »*cæspitosa*», hvaremot roten af *Trit. caninum* i Lappland kan kallas »*subrepens*». Den utbreder sig nemligen till ett qvarters och half alns omkrets på de af vårfloden öfversvämmade elfsstränderna, och endast i torra bergsbranter kan man träffa den med knölig och tufvad rot. Likväl är icke roten på elfs-stränderna så beskaffad, att den kan kallas för krypande, emedan rotskotten äro blott en, högst två tum långa, men emedan den årligen utbreder sig cirkelformigt, kan en enda individ (d. v. s. 10, 20 strån från samma rot) intaga en areal af flere qvadratalpar i omkrets. För öfrigt har denna form inga karakterer, hvarmedelst den skulle kunna skiljas från *Trit. caninum*, och hänföras till *Trit. repens*. *Trit. caninum*, »*radice subrepente*» lärer äfven förekomma omkring Upsala, alldenstund Prof. Wahlenberg upptagit densamma under namn af *Triticum repens* β . i Flora Upsaliensis och citerar dervid Fig. i Flora Danica 1447, hvilken figur annars plägar hänföras till *Trit. caninum*. En annan form, hvilken på långt håll liknar *Triticum caninum*, men hörer i sjelfva verket till *Trit.*

repens, och kallas af allmogen i Norrland för »Exing», har långkrypande rot, och borst af agnskalens längd. Denna form är mycket allmän i nordén, och anses med rätta som ett skadligt ogräs i åkrarne; men jemte denna förekomma ock andra former af *Triticum repens*, hvilka på sina ställen tyckas vara väl skilda från hvarandra. På andra ställen åter tyckas de sammanflyta till en enda art. Här i Pajala finnes i en åker, som *Trit. repens* intagit, tvänne former, växande i hundratals exemplar, utan märkbar öfvergång; och man skulle tycka, att lokalen här icke kan vara orsaken till de olika formerna, utan att en inre egenskap måste ligga till grund för dem. Den ena formen, med borst af agnskalens längd, är anmärkt af Prof. Wahlenberg i *Flora Upsaliensis* under namn af *Triticum repens* γ , hvilken borstbärande form har styrkt nämde författare i den öfvertygelsen, att äfven β (*ibidem*) hörde till *Triticum repens*. Om vi kalla denna borstbärande form af *Triticum repens* för »*Exing*» (*Tr. repens, boreale*), så hafva vi i samma åker en annan form, med tätt på hvarandra liggande ax, och mycket korta borst, hvilken, växande i flere hundra exemplar jemte *Exingen*, icke visar något tecken till öfvergång i den förra. Denna form lär vara *Triticum cæsium* Presl. enligt Koch Synops. och hörer till den afdelningen, som saknar all hårbeklädnad på bladens öfre sida, ehuru detta kännemärke icke gerna passar till afdelningsmärke, åtminstone här i nordén, hvarest hårbeklädnaden är föränderlig.

Men vi hafva ännu en form af *Triticum repens*, som är mycket allmän, vid åkerrenar och vid husen, och tyckes vara så vida beständig att jag icke har sett den directe öfvergå i de andra formerna. Denna skiljes af allmogen i Norrland från den förut nämde »*Exingen*» och kallas för »*Qvickrot*», på finska: »*helväheinä*». Den liknar på långt håll *Lolium perenne* och är måhända af misstag upptagen under detta namn af Linné uti dess *Flora Lapponica*; vi kunna kalla denna form för *Triticum repens, domesticum*, till skilnad från de föregående (*boreale* och *cæsium*). Dessutom hafva vi den vanliga *Triticum repens*, sådan den föreställes i Sv. Bot. Fig. 38.

Om vi jemföra dessa former med *Trit. violaceum* Horn., så finna vi, att densamma ingalunda kan förenas med *Tr. repens*, men snarare går ihop med *Tr. caninum*. Åtminstone förekomma flere former här omkring, som stå midt emellan *Tr. caninum* och *violaceum*; denna sistnämnda blommar tidigast, och kunde förtjena att odlas, emedan den innehåller den största kärnan ibland *Agropyra*; som den är styf och rak, så skilja sig icke blomskalen från hvarandra under blomningen; eller kronorna öppna sig icke under blomningen, såsom hos de andra formerna. Emedan dessa former äro svåra att skilja från hvarandra, vill jag här uppställa några kännemärken, hvarigenom *Triticum caninum* och *violaceum* kunna skiljas från alla former af *Triticum repens*.

1. Stamina breviora, seu latitudine sua duplo-quaduplo tantum longiora; glumella interior exteriorem fere æquam. (*Triticum caninum* et *violaceum*, cum formis intermediis.)

A. Radix nodoso-cæspitosa. (*Triticum caninum* Wahlenberg.)

α) *Montanum*: Spiculis longius aristatis, valvis trinerviis; foliis supra pilis brevissimis vestitis, utrinque scabris. Upsaliæ, Godtsundaberg in Spec. ded. Wahlberg. 1822.

β) *Variëgatum*: Spiculis brevius aristatis; valvis 5-nerviis; foliis supra pilis raris adpersis. Kengis Bruk 1856.

Obs. Culmi ex eodem radice habent nonnulli spiculas aristis longioribus præditas, alii habent spiculas, aristis brevioribus instructas, quæ quidem ad *Tr. violaceum* aproximantur.

B. Radix breviter repens. (*Triticum caninum* Wahlenberg Flora Lapponica. Zetterst. Resa; et Fristedt Resa i Torne Lappmark. Andersson, Qvickjock &c. *Triticum repens* β. Wahlenb. Flora Upsaliensis et Svecica.

α) *Nemorale*: Spicis nutantibus laxis; spiculis subtrifloris, longius aristatis; valvis trinerviis; foliis supra pilis raris adpersis. Hab. in nemoribus et sub rupibus ubique Norrlandiæ, Lappon. Finmarkiæ etiam Upsaliæ, rarius.

β) *Lapponicum*: Spicis crassioribus, rectis; spiculis multifloris; valvis 5-nerviis; foliis latis, pilis sparsis supra

vestitis. Hab. locis pinguidis juxta domos, per universam Lapponiam

γ) *Violaceum*: Spicis rectis, strictis, subturgidis; spiculis breviter aristatis, vel mucronatis, adpressis; valvis 3—5-nerviis, mucronatis. Tr. violaceum, Horn. Hn. Fr. Hab. in Lappon. Tornensi. Karesuando frequ. Jukkasjärvi (Fristedt). Pajala &c., sed semper locis durioribus et multis formis ludit, utpote aristis longioribus, brevioribus et demum nullis (Spitzbergen ded. Vahl). Specimina Norvegica a Lindblom accepta, Brachypodia ad Triticum trahunt; quippe spiculas nonnullas pedicellatas habet; quod etiam in speciminibus Vahlianis ex Spitzbergen animadvertitur.

2. Stamina latitudine sua 3. longiora; glumella interior, exteriore multo brevior: radix repens. (*Triticum repens* Wahlenberg. et auctor.)

α) *Boreale*: Spiculis longius aristatis: aristis longitudine glumorum; glumis lineari-lanceolatis, et linearibus fol. supra pilis raris adpersis ornatis (quæ nota variabilis est). *Triticum repens* γ. Wahlenb. Flora Upsaliensis. Hab. per universam Sveciam borealem (Upsaliæ Wahlenb.), Hernösand, Pajala, Westrobothniæ, &c. sed in Lapponia Tornensi desideratur. Hæc forma præcipue »Exing» appellatur a rusticis; et »Calyce floribusque aristatis subæqualibus; (interdum) Spiculis passim geminatis;» distinguitur a sequentibus; calyx enim est longitudine fere flosculorum; spicis erectis paucifloris numquam nutantibus, glumisque angustatis, interdum linearibus seorsim in subulatam formam contractis. Crescit promiscue cum Tr. cæσιο et domestico, sine ullo visibili transitu.

β) *Dubium*: Spiculis multifloris, breviter aristatis; calyce spicula duplo brevior; spica grandior, obesior; folia pilis rarioribus ornata. Hab. circa Kengis et alibi; sed sine radice ægre a Tritico violaceo distinguitur, utpote multifloris; interdum Festucam (festucaceum), interdum Elymum (elymiforme), interdum Brachypodium (brachypodiaceum), referens. *Triticum repens* Sv. Bot. Fig. 38, forma aristata, nostram formam bene exprimit; sed spiculæ duplo majores sunt.

γ) *Cæsium*: Spiculis imbricatis, mucronatis, compressis; calycibus carinatis, oblongis, margine scariosis; foliis latis, scaberrimis, omni vestitu piloso destitutis. Trit. cæsium Presl. Secund. Koch synopsis. Hab. in Pajala, in agris quos occupavit simul cum Tr. boreali, sed sine ullo visibili transitu. Hujus formæ spiculæ imbricatæ, rachidi adpressæ, magis, quam aliorum, complanatæ; et color totius graminis cæsius, e longinquo distingvunt hanc formam a ceteris.

δ) *Domesticum*: Spiculis muticis; calycibus lanceolatis, spicula tertia parte brevioribus. (*Triticum repens* Wahlenberg Fl. Lapon. præcipue ob comparisonem cum Lolio; est enim e longinquo, Lolio perenni simillimum, et errore forsitan pro Lolio in Fl. Lapon. Lin. habitum.) Hab. ad margines agrorum, et juxta domos frequenter et multis locis copiose, per totam Lapponiam, Westro-bottniam et Norrlandiam. Etiam hæc forma constans esse videtur, crescit enim promiscue cum aliis formis sine visibili transitu, et incolis Norrlandiæ sub nomine »Qvickrot» notum, Fennis »Helvåheinå». Hoc autem observavi, non omnes formas, æqualiter quovis anno, provenire; sic Tr. repens dubium, frequens erat anno 1850; postea vero evanuit. Ideoque istius modi formæ, quamvis certis annis constantes esse videntur, tamen caute distingvendæ; Natura enim aliter, aliter Botanici statuunt. *Triticum repens* γ. Wahlenb. Fl. Sv. quod secundum judicium Friësii est Trit. acutum Decand. eodem modo constans esse videtur, quamdiu in arena crescere pergat, etsi nihil aliud est quam forma Tritici repentis, ex arena enatum.

3. *Anmärkningar om de nordiska arterna af släktet Agrostis, af L. L. Læstadius.*

Prof. Wahlenberg uppgifver i Flora Svecica att *Agrostis stolonifera* icke förekommer norr om Upsala.

Man har icke heller förnummit, att någon af de Botanister, som i sednare tider besökt Norden, skulle hafva anmärkt denna form i Lappmarkerna. Hr. Fristedt har i sin förteckning öfver växterna i Jukkasjärwi upptagit endast en art af *Agrostis*, nemligen *Agrostis rubra*

L. Fr. Wahlenb.; likväl är *Agrostis vulgaris* lika allmän i Jukkasjärwi, som i andra Lappmarker. Uti Hartmans andra upplaga af Scand. Fl. antages *Agr. stolonifera* gå till Gestrikland. Uti Hartmans tredje upplaga utsträcket gränsen för *Agr. stolonifera* till Wermland. Först i fjerde upplagan utsträcket gränsen för *Agr. stolonifera* till Lappland, i anledning af några exemplar, från Karesuando, meddelade af undertecknad. Det är likväl mycken tvifvel underkastadt, huruvida den form, som finnes så allmänt i Karesuando, är den verkliga *Agr. stolonifera*. Om man nemligen antager, att denna form är den verkliga *Agr. stolonifera Recentiorum*, så måste man derjemte antaga, att *Agr. vulgaris* och *stolonifera* utgöra en enda art, emedan de former, som finnas här i nordén, verkligén sammanflyta, hvarom man kan blifva öfvertygad, när man följer *Agrostis vulgaris* på spåren, och betraktar de olika formerna, på olika jordmån. Här i nordén, hvarest åkrarne sällan trädas, har *Agr. vulgaris* innästlat sig som ogräs i åkrarne, och der växer den naturligtvis frodigt, emedan åkern är väl gödd; men med frodigheten följer också alla delars frodigare utveckling. Roten blir krypande, men icke såsom i södra och medlersta Sverige, med rot-skott eller stoloné ofvan jord, utan under jord, hvarvid blad uppskjuta ifrån den krypande roten. De på den vanliga *Agr. vulgaris* knappt synliga bladsnärpen, »*ligula*», utvecklas på denna form, och ehuru endast *Agr. vulgaris* står rundt omkring åkern, på åkerrenarne, tror man sig hafva en fullkomlig *Agrostis stolonifera*, såsom ogräs i den gödda åkern. Dock måste man göra den slutsatsen, att denna form, hvilken vi må kalla *Agrostis vulgaris »repens»*, icke är annat än *Agrostis vulgaris*, alldenstund *Agrostis stolonifera* icke förekommer i hela trakten, och är icke anmärkt af mig, norr om Hernösand. Af samma beskaffenhet är den i Karesuando anmärkta *Agr. stolonifera* (Hn. 6. & Læst. loc. paral. pag. (§. 4.) 213. Not.), hvilken har kortare snärp, än den vanliga *Agr. stolonifera*, men längre än *vulgaris*. Denna form har en mycket lång och under jorden krypande rot, hvarifrån blad uppstiga här och der. Denna form har visserligen det kännemärke, som vanligen tillägges *Agr.*

stolonifera, nemligen att vippan är sammandragen före och efter blomningen; dock är icke denna form den rätta *Agr. stolonifera*, utan en medelform (*Agr. vulgaris, repens*), som förenar *Agr. stolonifera* och *vulgaris*. Af denna *Agr. vulgaris repens*, finnes i Karesuando en borstbärande form, som äfvenledes har längre snärp än *vulgaris*, men liknar för öfrigt *Agr. rubra (borealis Hn.)*, och är temmeligen allmän. Denna form: *Agr. vulgaris* eller *stolonifera β. aristata, Hn.* synes vara mera skild från båda än dessa sinsemellan. Då Hartman i fjerde upplagan upptager *A. vulgaris β. aristata* och *A. stolonifera γ. aristata*, så är det nu svårt för mig att veta, till hvilkendera den af mig meddelade formen från Karesuando hänföres.

Uti 6:te upplagan af Hartmans *Scand. Flora*, hänföres *Agrostis alpina Wahlenb.* till *Agrostis borealis Hn.* under namn af *β. minor*, hvarjemte *Sv. Bot. Fig. 668* hänföres till *α*, och *Fig. 445* till *β*. Detta omdöme om dessa former är säkerligen förhastadt. När man nemligen betraktar deras olika vegetation, kan man icke förena dem, emedan *Agr. borealis* har längesedan blommat ut, innan *Agr. alpina Wg.* har kommit till blomning. Jag talar nu om *Agrostis alpina Wahlenb. Fl. L. & Sv.* som i sednare tider blifvit ansedd för att vara *A. rupestris All.* och är såsom sådan upptagen af Hr Magister Andersson i förteckningen öfver Qvickjocks »*Plantæ vasculares*», hvarest den anses vara skild från *A. rubra (borealis Hn.)* och *A. canina*. Jag har också under vistelsen i Karesuando, varit af den öfvertygelsen, att den kunde vara en fjellform af *Agr. Canina*, emedan den icke har några karakterer, hvarmed den kunde skiljas; men aldrig har det kunnat falla mig in, att förena den med *Agr. borealis Hn.* *Agr. canina γ. mutica* upptogs af D:r Hartman i 5:e Ed. såsom meddelad af Læstadius från Lappland; men det har sedan fallit mig in att undersöka, hvarföre *A. canina* icke förekommer i Norrland; man har icke förnummit, att någon Botanist har observerat den i Norrbotten, Westerbotten eller Ångermanland; uppgiften i *Wg. Fl. Svecica*, att *A. canina* förekommer sparsamt i Jemtland; grundar sig på D:r Hartmans uppgift i *Vet.*

Akad. Handl. 1814, som redan i första upplagan ville förena *A. rubra* och *alpina* Wg. Vål har Magister Andersson upptagit *A. canina*, såsom växande i Qvickjock, likväl skild från *A. rupestris* och *rubra*; dock kunna vi draga i tvifvelsmål, huruvida *A. canina* växer i Qvickjock, då den icke finnes i Norrland. Ehuru således *A. alpina* icke har några framstående karakterer, anser jag dock på ofvananförde skäl, att *Agr. canina* icke förekommer i Lappland, utan är det *Agr. alpina* Wg, som blifvit ansedd för *A. rupestris* Allion. och har i Hn. 6. alldeles försvunnit eller blifvit hänförd dels till *A. canina*, -dels till *A. rubra*, hvarifrån den dock är väsendtligen skild, genom sitt vegetationssätt, hvilket af mig kunnat i 20 år observeras på dem båda. Emedlertid har nu *Agr. alpina* Wahlenb. alldeles försvunnit från Sv. floran, och jemväl *Agr. rupestris* såsom svensk, emedan dessa namn skulle tillhöra utländska arter, som icke finnas i Sverige. Vi måste derföre kalla den i Sveriges fjelltrakter allmänt förekommande arten, »*Agrostis alpestris*»: »panicula angusta pauciflora: ramis simpliciusculis lævibus, arista infra medium proveniente rectiuscula, corolla univalvi» Wg. Fl. L. »foliis perangustis», ibid. »Flores majusculi, magnitudine fere Airæ flexuosæ, vel duplo majores, quam in *Agrostide canina*», ibid. *Agrostis alpina* Wahlenb. Fl. L. & Sv. *A. rupestris*. Hartm. Ed. 2. 3. 4. *A. canina* p. p. Hn. 3. 4. 5. 6. Scil. forma mutica. *A. borealis* β. Hn. 6. p. p. *Trichodium alpin.* Sv. Bot. Fig. 545.

- Panicula semper oblonga, contracta, ramis erecto-patentibus, numquam divaricatis, nec horizontaliter patentibus; folia non quidem setacea, sed perangusta, plana et interdum complicata; ligula brevi oblonga. Floret multo post. *A. rubram*.

Ännu en annan form af *Agrostis* är anmärkt i Karesuando, som väl hörer till afdelningen *Trichodium*, men har så mycken likhet med *Agrostis vulgaris*, att den icke blef observerad, förrän mot slutet af min vistelse i Karesuando; jag skulle troligen icke hafva gifvit akt på den, om den icke händelsevis växt på en sandig strand helt nära *Agr. vulgaris*. Det väckte min uppmärksamhet att denna form hade en oval vippa och smala rotblad;

men annars var den lik *A. vulgaris*. Men när jag såg på den närmare, befanns den vara ett *Trichodium*. I början trodde jag mig i denna form hafva funnit den rätta *Agrostis alpina*; men kännemärkena vilja icke passa väl tillsammans. Och då till och med den form, som i **Hn. 4.** ansågs vara den rätta *Agr. alpina Scop.*, nu är hel och hållen utesluten från Skandinaviens flora, så måste vi kalla denna form:

»*Agrostis hyperborea*» panicula ovata, ramis patentibus, asperulis; ramulis divaricatis; corolla univalvis, basi aristata; foliis omnibus planis, angustatis; radix breviter stolonifera; ligula lanceolata, elongata; calycibus lanceolatis, et etiam post florescentiam apertis (non clausis ut *A. alpestris* et *rubra*), ut *A. stolonifera*, cujus maximam similitudinem habet; corolla etiam lanceolata, et basi aristata, arista plerumque curvata. Hab. in Lapponia Tornensi Paræciæ Enontekis supra Gunnarin Korva, in ripa arenosa, a me observata anno 1846. Huc spectantia specimina dedit Vahl e Grönlandia, sub nomine *Agr. caninæ*, sed *A. canina* longe aliter se habet. Nostra enim quo ad habitum, *A. stolonifera* simillima, ut panicula florens ovata, ramis patentibus, et ramulis divaricatis; post florescentiam panicula contracta, flosculis apertis (optima *A. stoloniferæ* nota); folia angusta quidem non vero setacea, sed post exsiccationem, complicata. *Agrostis rubra*, Lin. Wahlenberg, Fries (*A. borealis* Hn.), differt panicula triangulari; ramis horizontaliter patentibus; flosculis ovato lanceolatis, clausis (etiam sub florescentia); ligula lanceolata brevi; »Auctumno rufescit» Linné. Variat α) *borealis* ramis paniculæ paucis, lævissimis. Hab. in uliginosis Lapponiæ et Norrlandiæ usque ad Hernösand; β) »*rubra*» panicula multiflora, et magis colorata. Sv. Bot. Fig. 668. *Agr. rubra* Lin. Sv. Habitat locis asperis, in ripis arenosis (Karesuando) in collibus Angermanniæ, et forsitan usque ad Helsingiam; sed *Agr. vulgari* simillima et facile cum hujus varietate β . aristata, confundenda; quod verosimiliter a Linneo factum est in Flora Svecica; Wahlenb. autem de industria *Agr. vulgarum* cum hac forma, connectit, quasi typus Figuræ 668, corolla bivalvi fuisset ornatus; sed hic typus fuit *Trichodium*: et sane *Agr.*

vulgaris β . aristata in Lapponia Tornensi obveniens, valde similis est, sed corolla bivalvi dignoscitur. *Agrostis vulgaris* auctorum differt panicula patentissima, ramulis divaricatis, corolla bivalvi, ligula brevi, foliis planis. Hab. ubique per universam Lapponiam frequentissime, usque ad terminum Betulæ albæ, superiorem; in ipsis alpinis regionibus nunquam vidi.

α) *Vulgaris*, ligula abbreviata, panicula post florescentiam ovata non contracta.

β) *Repens*, ligula subelongata lanceolata, panicula ante et post florescentiam contracta; radice repente. Hab. in Lapponia Tornensi in pratis, frequenter, et in Pajala, in agris, luxurians hujus forma aristata, circa Karesuando frequens, panicula minus divaricata, et post florescentiam ovata, A. rubræ simillima, sed corolla bivalvis est. *Agrostis stolonifera* e Lapponia, Hartm. 4. non est vera, sed vulgaris β . repens mihi.

4. Några anmärkningar om *Scirpus lacustris*, af L. L. Læstadius.

Under min vistelse i Karesuando, fästes min uppmärksamhet på några gräslika trekantiga blad, som funnos vid Idivuoma, uti en sjö helt nära gården, bakom byn, och ansåg jag dessa blad, till en början, tillhöra någon *Scirpus*; men Professor Wahlenberg, till hvilken dessa blad eller strån öfverlemnades, ansåg dem tillhöra *Butomus umbellatus*. Dervid fick det för en tid bero. Men när jag flyttade till Pajala, förekommo återigen dessa tvifvelaktiga blad allmänt i Torneå elf; uti djupare vatten äro de slaka, och likna bladen af *Pot. sparganifolius*; de uppkomma från en horisontel rotstock, och äro ganska många i ett knippe; på grundare vatten äro de uppriktstående, och se då ut som blad af en *Carex*. Slutligen fick jag äfven se det höga trinda strået, uppstigande från samma rot, som bladen, men utan tecken till blomning eller frukt. Dessa strån likna fullkomligt stråen af *Scirpus palustris*, och kallas af Finnarne här på orten »*Kahilas*», men de säga sig aldrig hafva sett denna »*Ka-*

*Finns
i ögon
kunt*